

Hebben we oren naar anderstaligen in het Vlaamse hoger onderwijs?

Een onderzoek naar de relatie tussen niet-moedertalige uitspraakbeheersing en gepercipieerd functioneren

Laura Rosseel
Vrije Universiteit Brussel
laura.rosseel@vub.be

Abstract

In order to enroll in Flemish higher education, aspiring students whose native language is not Dutch require a B2 CEFR level for language proficiency for most courses that are taught in Dutch. The question we aim to answer in this study is how future interlocutors of these students perceive that B2 entrance level. Do fellow students, lecturers and other members of staff feel that this level of language proficiency is sufficient to successfully navigate higher education? We specifically focus on the perception of pronunciation proficiency. We conducted a speaker evaluation experiment in which 191 students and staff members evaluated six sound clips with non-native Dutch speech representing pronunciation levels B1, B2 and C1. Results show that overall attitudes towards the speakers in the experiment are rather positive. In addition, there is a clear association between pronunciation proficiency and perceived functioning in higher education that reflects the Flemish higher education entrance policy. Our study also shows that various groups within the higher education community react differently towards non-native Dutch speakers and that there is a link between perception of non-native pronunciation and the amount of contact a listener has with non-native speakers. Overall, this study underlines the importance of pronunciation training in foreign language teaching for academic purposes.

Keywords: Foreign accented speech, language attitudes towards Dutch variation, language requirements in higher education, sociolinguistics, applied linguistics

1. Inleiding

Om te starten in het Vlaamse hoger onderwijs moeten kandidaat-studenten die geen diploma hebben van een opleiding met Nederlands als onderwijstaal, een certificaat kunnen voorleggen dat bewijst dat ze die taal voldoende machtig zijn. Voor de meeste studierichtingen aan Vlaamse hogescholen en universiteiten wordt een B2-niveau volgens de normen van het *Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR, of *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen*, ERK) gevraagd. Of dat niveau ook echt voldoet voor startende studenten, hoe dat criterium het best getest wordt en hoe beleidsmakers het vereiste niveau bepalen en bewaken, vormt het onderwerp van taaltestingonderzoek ("zie o.a. Deygers & Malone 2019; Deygers et al. 2018a; Deygers et al. 2018b). Een bijkomende vraag die gesteld kan worden in de context van het toegangsbeleid voor anderstaligen in het Vlaamse hoger onderwijs, is hoe dat B2-niveau gepercipieerd wordt door toekomstige gesprekspartners van de anderstalige kandidaat-studenten, zoals medestudenten, docenten of administratief medewerkers. Is een B2-niveau volgens hen voldoende om te kunnen functioneren in een Nederlandstalige opleiding? Dat is de vraag waarvan deze paper vertrekt. Om het gepercipieerde functioneren van niet-moedertaalsprekers in het hoger onderwijs te kunnen meten, werd een *speaker evaluation experiment* uitgevoerd bij een sample van 191 studenten en personeelsleden aan Vlaamse hogescholen en universiteiten.

Met deze studie willen we een bijdrage leveren op vier niveaus. Vooreerst is er de sociale relevantie. De manier waarop Lx-sprekers (i.e. sprekers van een taal die niet hun eerste taal is; Dewaele 2018) gepercipieerd worden, zou een impact kunnen hebben op hun kansen om succesvol deel te nemen aan het hoger onderwijs en bij uitbreiding aan de samenleving in het algemeen. Verschillende studies hebben immers al aangetoond dat wie functioneert in een andere taal dan zijn moedertaal, anders beoordeeld wordt (o.a. Hosoda & Stone-Romero 2010; Pantos & Perkins 2012). Lev-Ari en Keysar (2010) tonen bijvoorbeeld aan dat niet-moedertaalsprekers minder geloofwaardig overkomen. Ten tweede wil deze studie op een descriptieve manier een bijdrage leveren aan het taalbeleid in het Vlaamse hoger onderwijs door inzicht te bieden in de perceptie van het vooropgestelde taalbeheersingsniveau van niet-moedertalige studenten. Vervolgens heeft deze paper tot doel een voorzet te geven voor een theoretische bijdrage aan het sociolinguïstische onderzoek naar taalattitudes. Er is namelijk weinig geweten over de relatie tussen de verschillende taalcomponenten (zoals uitspraak, lexicon, morfosyntaxis) en de sociale betekenis van taalvariatie. In deze studie

zetten we in op één component, met name uitspraakgerelateerde variatie. Zo hopen we een opstapje te vormen voor toekomstig werk dat de rol van andere componenten, zoals het lexicon of morfosyntactische structuren, voor de vorming van taalattitudes verder kan blootleggen. Tot slot heeft dat inzicht in de relatieve bijdrage van verschillende taalcomponenten tot taalattitudevorming tegenover niet-moedertalige spraak relevantie vanuit een toegepast perspectief: het kan vreemdetaalonderwijs mee helpen vormgeven door extra klemtonen te leggen op de taalcomponenten die in het bijzonder bepalend zijn voor de perceptie van de Lx-spreker.

Voor ons experiment hebben we gebruikgemaakt van materiaal uit de Interuniversitaire Taaltest Nederlands voor Anderstaligen (ITNA). In paragraaf 2 wordt deze taaltest kort voorgesteld. Vervolgens geven we een beknopt overzicht van het onderzoek naar de perceptie van niet-moedertalige spraak en sprekers (paragraaf 3). Onze onderzoeksvragen en hypothesen worden geformuleerd in paragraaf 4. Daarna beschrijven we het sprekerevaluatie-experiment in detail (paragraaf 5). De resultaten worden gerapporteerd en bediscussieerd in paragraaf 6 en we komen tot een besluit in paragraaf 7.

2. ITNA en talige toelatingsvoorwaarden in het Vlaamse hoger onderwijs

Een van de tests die kandidaat-studenten in het Vlaamse hoger onderwijs kunnen afleggen om aan te tonen dat ze voldoen aan de toelatingsvoorwaarde voor kennis van het Nederlands, is de Interuniversitaire Taaltest Nederlands voor Anderstaligen (ITNA).¹ Die test werd gezamenlijk ontwikkeld door de talencentra van de KU Leuven, de Universiteit Antwerpen, de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel. De ITNA bestaat uit een schriftelijk en een mondeling deel, en toetst zowel receptieve als productieve taalvaardigheid op de niveaus B2 en C1 van het ERK. De meeste opleidingen in het Vlaamse hoger onderwijs vragen B2 als startniveau; voor sommige studierichtingen (o.a. toegepaste taalkunde en de lerarenopleiding) is C1 nodig om te kunnen inschrijven. Het B2-niveau is ook in andere Europese landen doorgaans de vereiste om als student te kunnen starten (Deygers et al. 2018b). Uit onderzoek naar de ervaringen van anderstalige eerstejaars in hogescholen en universiteiten in Vlaanderen is evenwel gebleken

¹ Behalve met ITNA kan ook met andere tests het vereiste niveau Nederlands voor het Vlaamse hoger onderwijs gecertificeerd worden, o.a. Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT, Taalunie).

dat studenten met een B2-beheersing van het Nederlands zeker geen probleemloze aansluiting vinden bij hun studieomgeving. Ze vinden het bijvoorbeeld bijzonder moeilijk om lessen te volgen en leermaterialen te begrijpen (Deygers et al. 2018a).

3. Taalattitudes tegenover niet-moedertaalsprekers

Een rijke traditie aan onderzoek naar taalattitudes tegenover niet-moedertaalsprekers heeft aangetoond dat deze sprekers en hun taalgebruik meestal negatiever gepercipieerd worden dan moedertaalsprekers, in het bijzonder dan standaardtalige moedertaalsprekers (Gluszek & Dovidio 2010; Dragojevic et al. 2017). Studies in verschillende taalgemeenschappen tonen aan dat Lx-sprekers als minder prestigieus gezien worden: ze genieten minder sociale status en worden als minder intelligent of competent beschouwd (Lindemann 2003; Fuertes et al. 2012). Ook scoren ze meestal laag op de solidariteitsdimensie van taalattitudes: ze worden minder sympathiek of betrouwbaar gevonden (Fuertes et al. 2012, maar zie Edwards 1982, Lindemann 2003 en Todd & Pojanapunya 2009 voor meer genuanceerde resultaten).

Een wat ander beeld wordt teruggevonden in studies die impliciete en expliciete attitudes tegenover niet-moedertaalsprekers met elkaar vergelijken. Impliciete attitudes zijn automatische evaluaties, beoordelingen waar de luisteraar als het ware niet over heeft kunnen reflecteren. Expliciete attitudes zijn daarentegen beredeneerde oordelen. Pantos en Perkins (2012) rapporteren positieve expliciete attitudes tegenover niet-moedertaalsprekers van het Engels gemeten via een vragenlijst. De impliciete attitudes, die de onderzoekers in kaart brachten met behulp van een *Implicit Association Test*, toonden echter aan dat dezelfde participanten op een impliciet niveau negatiever stonden tegenover die variëteiten. Ook in de studie van Todd & Pojanapunya (2009) naar niet-moedertalig Engels kwam een verschil tussen impliciete en expliciete attitudes naar boven, maar daar gaven respondenten in een vragenlijst aan negatiever te staan tegenover de niet-moedertalige variëteit, terwijl impliciete attitudes geen verschil met moedertalig Engels toonden. De overwegend negatieve beoordelingen die uit onderzoek naar voren komen, kunnen een impact hebben op de kansen van niet-moedertaalsprekers in verschillende contexten, zoals tewerkstelling, rechtszaken of huisvesting (Hosoda & Stone-Romero 2010; Lippi-Green 2012; Purnell et al. 1999).

Hoe luisteraars staan tegenover niet-moedertalige spraak wordt beïnvloed door zowel factoren gerelateerd aan spreker en spraak, als door factoren gerelateerd aan de luisteraar. Ten eerste wijzen verschillende studies uit dat accentsterkte bepalend is voor taalattitudes: hoe sterker het niet-standaardtalige of niet-moedertalige accent, hoe negatiever de attitudes (bijvoorbeeld Ryan et al. 1977; Brennan & Brennan 1981). Dragojevic et al. (2017) hebben aangetoond dat deze invloed te verklaren is door gepercipieerde verstaanbaarheid: een sterker accent geeft de hoorder de indruk dat de spreker moeilijker te verstaan is en die bemoeilijkte communicatie leidt tot negatievere attitudes (cf. Lev-Ari & Keysar 2010 voor een gelijkaardig verband tussen niet-moedertaligheid en geloofwaardigheid). Ten tweede blijkt dat niet alle niet-moedertalige variëteiten op dezelfde manier worden beoordeeld. Verschillende auteurs vonden een soort accent-hiërarchieën in hun studies naar taalattitudes tegenover Lx-sprekers (bijvoorbeeld Lippi-Green 1994; Lindemann 2005; Giles 1970; Boyd 2003; Hosoda & Stone-Romero 2010). Zo rapporteert Lindemann (2005) dat haar Amerikaanse deelnemers in een directe beoordelingstaak minder negatieve attitudes hadden tegenover Europese niet-moedertalige variëteiten van het Engels dan tegenover niet-moedertalige variëteiten uit andere delen van de wereld. De bekende taalattitudestudie van Giles uit 1970 toonde gelijkaardige resultaten bij Britse deelnemers. Lindemann (2003 en 2005) haalt in deze context ook bekendheid met een niet-moedertalige variëteit of met het land van oorsprong van de spreker aan als factor die de taalattitudes tegenover deze variëteiten of sprekers mee bepaalt.

De onderzoekstraditie naar attitudes tegenover niet-moedertalige sprekers en hun taal is sterk gefocust op niet-moedertalig Engels (Gluszek & Dovidio 2010). Niet-moedertalige variëteiten van andere talen zijn minder onderzocht, en dat is zeker ook het geval voor het Nederlands. Hoewel er behoorlijk wat studies aandacht besteden aan de perceptie van een Nederlands accent in het Engels (bijvoorbeeld Hendriks et al. 2017; Hendriks et al. 2018; Nejjari et al. 2012; Nejjari et al. 2020), er attitudeonderzoek is over verscheidene (multi)ethnolecten in Vlaanderen en Nederland (bijvoorbeeld Marzo 2015; Grondelaers et al. 2015; Grondelaers & Van Gent 2019; Grondelaers et al. 2020; Nortier & Dorleijn 2008; Deprez & Persoons 1984) en ook de perceptie van moedertalige variatie door *non-natives* meermaals bestudeerd werd (bijvoorbeeld Cuvelier 2007), is onderzoek naar taalattitudes tegenover niet-moedertalige variatie

in het Nederlands schaars. In Nederland onderzocht Doeleman (1998) attitudes van moedertaalsprekers tegenover Lx-sprekers met verschillende achtergronden (Turks, Marokkaans, Antilliaans, Surinaams, Duits en Engels) in vergelijking met moedertalig Nederlands uit Nederland. Haar resultaten tonen attitudes met een driedelige structuur: status, aantrekkelijkheid en sociale afstand. Telkens scoren de Lx-variëteiten lager op die attitudedimensies dan het autochtone Nederlands. Jongenburger (2002) repliceerde deze studie, maar met toevoeging van twee respondentengroepen, namelijk een groep met een Marokkaanse en een met een Turkse achtergrond. De resultaten van Doeleman werden grotendeels bevestigd, met het opvallende resultaat dat de drie respondentengroepen er voornamelijk dezelfde taalattitudes op na hielden. In Vlaanderen is er nog minder geweten over de perceptie van niet-moedertalig Nederlands. Jacobs et al. (2021) analyseerden het gebruik van taalvariatie in hoorspelen voor kinderen om de sociale betekenis van die variatie in kaart te brengen. Het corpus in hun studie bevatte naast moedertalige ook niet-moedertalige variëteiten, maar de resultaten waren door het beperkte sample niet sluitend wat die laatste betreft. Verder rapporteert een studie van Deygers et al. (2018a) over hoe universitaire docenten de vaardigheden percipiëren die Lx-sprekers nodig hebben om goed te kunnen functioneren in het Vlaamse hoger onderwijs. Uit deze studie blijkt dat de vaardigheden die docenten verwachten bij startende anderstalige studenten het verplichte B2-instapniveau overstijgen. Merk op dat het in deze studie gaat over algemene indrukken van docenten en dat er geen gebruik werd gemaakt van concrete spraak om individuele kandidaat-studenten te evalueren of hun functioneren in te schatten.

Naast sterk gefocust op Engels is onderzoek naar de perceptie van niet-moedertalig taalgebruik voornamelijk gericht op attitudes tegenover een niet-moedertalig accent. Andere aspecten van niet-moedertalig taalgebruik hebben tot dusver minder aandacht gekregen. Accent wordt daarbij meestal ruim gedefinieerd als *manner of pronunciation* (Giles 1970). Dat accentvariatie zoveel aandacht krijgt, kan beargumenteerd worden vanuit studies die aantonen dat accent een belangrijke rol speelt in de perceptie van iemands taalbeheersing als geheel (bijvoorbeeld Hosoda et al. 2007; Lindemann 2003). Ook wordt een vreemd accent vaak in verband gebracht met problematische verstaanbaarheid (bijvoorbeeld Dragojevic et al. 2017). Die link tussen accentsterkte en verstaanbaarheid vinden we

bijvoorbeeld terug in het ERK, waar het verschil tussen het B1- en B2-niveau mede daardoor bepaald wordt:

B1	ALGEMENE FONOLOGISCHE BEHEERSING	De uitspraak is in het algemeen verstaanbaar [...]. Het accent wordt echter meestal beïnvloed door een andere taal of andere talen die hij of zij spreekt.
	KLANKARTICULATIE	Is in het algemeen verstaanbaar, ondanks regelmatige uitspraakfouten van afzonderlijke klanken en woorden waarmee hij of zij minder vertrouwd is.
B2	ALGEMENE FONOLOGISCHE BEHEERSING	[...] het accent wordt meestal beïnvloed door een andere taal of andere talen die hij of zij spreekt, maar dit heeft weinig of geen effect op de verstaanbaarheid.
	KLANKARTICULATIE	[...] is volledig verstaanbaar ondanks een aantal stelselmatige uitspraakfouten. [...]

(Nederlandse vertaling CEFR, Nederlandse Taalunie 2018)

Veel onderzoekers gaan er bovendien van uit dat uitspraak een zeer bepalende component van taal is voor de perceptie van sprekers. De assumptie dat vooral uitspraakkenmerken (naast lexicale variatie) indexicale betekenis ontwikkelen, lijkt ook impliciet aanwezig te zijn in de sociolinguïstische onderzoekstradities over taalattitudes en de sociale betekenis van taalvariatie, die zich op enkele uitzonderingen na (bijvoorbeeld Squires 2013 voor morfologische variatie) hoofdzakelijk richten op fonetische variatie (Foulkes 2010). Er is echter nog maar weinig empirisch onderzoek naar de hypothese dat bepaalde componenten van taal vatbaarder zijn voor het ontwikkelen van sociale betekenis.

4. Onderzoeksvragen en hypotheses

Deze studie onderzoekt attitudes tegenover anderstalige kandidaat-studenten in het Vlaamse hoger onderwijs. We volgen de bestaande onderzoekstraditie door ons te concentreren op accentvariatie. We formuleren de volgende onderzoeksvragen:

OV1: Hoe wordt het functioneren van anderstalige kandidaat-studenten aan Vlaamse hogescholen en universiteiten ingeschat door de toekomstige gesprekspartners van die studenten, met name medestudenten, docenten, medewerkers?

OV2: Is er een verband tussen het gepercipieerde functioneren van Lx-studenten en hun uitspraakniveau? Meer bepaald: zien we een verschil

tussen de attitudes tegenover sprekers met een uitspraakniveau lager, hoger of gelijk aan B2?

OV3: Zien we voor OV1 en OV2 verschillen tussen de profielen van toekomstige gesprekspartners? We bestuderen twee soorten profielen: (1) moedertalige medestudenten versus personeelsleden (docenten en medewerkers), (2) participanten met meer of minder contact met niet-moedertaalsprekers van het Nederlands.

Omdat er nog weinig geweten is over de perceptie van niet-moedertaalsprekers van het Nederlands in het Vlaamse hoger onderwijs, is deze studie eerder exploratief van aard. Toch schuiven we enkele voorzichtige hypothesen naar voren, gebaseerd op internationaal onderzoek naar de perceptie van niet-moedertaalsprekers. Gluszek en Dovidio (2010: 215) geven immers aan dat de onderzoeksresultaten die beschikbaar zijn voor verschillende taalgemeenschappen over het algemeen in dezelfde richting wijzen als die voor het beter bestudeerde Engelse taalgebied. Wat OV1 betreft, verwachten we daarom eerder negatieve reacties van de participanten ten aanzien van het functioneren van de anderstalige kandidaat-studenten (zie ook Deygers et al. 2018a). Gezien de relatief goed gedocumenteerde rol van accentsterkte verwachten we voor OV2 een positievere beoordeling voor de sprekers met een betere uitspraakbeheersing (bijvoorbeeld Dragojevic et al. 2017). Wat OV3 betreft, tot slot, kunnen we op basis van Deygers et al. (2018a) een streng oordeel verwachten van docenten, maar er is geen voorgaand onderzoek dat ons toelaat te voorspellen of studenten anders zullen reageren op anderstalige medestudenten. Op basis van het onderzoek van Lindemann (2003) verwachten we wel dat deelnemers die meer vertrouwd zijn met niet-moedertaalsprekers positiever zullen zijn in hun perceptie.

5. Methodologie

In ons experiment werd aan deelnemers gevraagd een aantal geluidsfragmenten te beoordelen. We bespreken hieronder de gebruikte stimuli, de antwoordschalen en de demografische vragenlijst die gebruikt werd om het profiel van participanten te bepalen. Vervolgens behandelen we het onderzoeksdesign en de afnameprocedure en beschrijven we het sample dat deelnam aan de studie.

5.1 Materiaal

5.1.1 Stimuli

Om maximale ecologische validiteit van de studie te verzekeren, zijn de geluidsfragmenten die aangeboden werden als stimuli gebaseerd op de mondelinge proef die deel uitmaakt van de ITNA. Een van de taken in die mondelinge proef is een presentatie geven over een opgelegd onderwerp. De kandidaten krijgen daarbij onder andere twee grafieken die ze moeten bespreken. De beoordeling door onze participanten is dus gebaseerd op hetzelfde soort materiaal waarop ITNA-examinatoren sprekers beoordelen. Om een goed gecontroleerd experiment te garanderen, was het echter niet mogelijk om volledig authentiek materiaal te gebruiken. We wilden immers de invloed van factoren zoals stemkleur en L1 van de spreker constant houden. Daarom werd gewerkt met gescripte spraakopnames. Die uitgeschreven scripts garanderen ook dat enkel uitspraakbeheersing varieert tussen de sprekers, terwijl de spraak verder grammaticaal en lexicaal correct en van eenzelfde beheersingsniveau is. Er kan daarbij opgeworpen worden dat de combinatie van eenzelfde niveau van grammaticale en lexicale beheersing met verschillende uitspraakniveaus niet authentiek overkomt en een soort taal oplevert die niet realistisch is. Hoewel dat een reëel gevaar is (cf. het concept van perceptuele harmonie in Grondelaers et al. 2016), zijn we ervan overtuigd dat onze fragmenten authentieke NT2-spraak representeren. Enerzijds blijkt uit de ervaring van ITNA-examinatoren dat kandidaten geregeld (sterk) verschillende scores behalen op verschillende onderdelen/evaluatiecriteria van de mondelinge test doordat ze bijvoorbeeld een relatief sterke beheersing van de grammatica tonen, maar voor uitspraak veel lager scoren, of omgekeerd. Bovendien waren onze combinaties van uitspraakniveau en grammaticale en lexicale beheersing in de stimuli zeker niet extreem: de voor het experiment geselecteerde uitspraakniveaus gingen van B1 tot C1, en de scripts waren op het vlak van grammatica en lexicon afgestemd op het B2-niveau, en gebaseerd op wat doorgaans in een dergelijke context door ITNA-kandidaten gezegd wordt. Het thema werd bewust neutraal gehouden. Een voorbeeld van een script is het volgende:

In deze presentatie zal ik u de resultaten van het onderzoek voorstellen. Ik geef eerst een beetje uitleg bij de cijfers. Tot slot bespreken we de belangrijkste conclusies. We zullen beginnen met de grafiek over de verschillende beroepscategorieën. Daarin zijn er duidelijk twee groepen te zien.

De sprekers werden gerekruteerd via de NT2-opleidingen in de talencentra van KU Leuven en UGent. Alle sprekers waren jonge vrouwen met een aangename, vergelijkbare stem² en Russisch als moedertaal. Elke spreker werd opgenomen terwijl die een kort stukje insprak. Er werd daarbij aandacht besteed aan zo natuurlijk mogelijk inspreken: er werd uitgelegd aan de spreker dat het niet merkbaar mocht zijn dat ze een script volgde of voorlas. Er was tijdens de opname ook steeds een gesprekspartner aanwezig, zodat de spreker zich tot iemand kon richten met de bedoeling dat dit een zo natuurlijk mogelijke opname zou opleveren. Alle fragmenten hebben een andere inhoud, maar ze vormen allemaal een deel van de inleiding of het slot van een zakelijke presentatie, of van de bespreking van een grafiek in het kader van een dergelijke presentatie.

In totaal werden er uit de opnames 17 fragmenten geselecteerd van negen verschillende sprekers, die vervolgens voorgelegd werden aan een panel ITNA-examinatoren om het uitspraakniveau te bepalen. Op basis van deze beoordeling door professionals werden uiteindelijk zes fragmenten van zes verschillende sprekers gekozen: twee met uitspraakniveau B₁, twee met uitspraakniveau B₂ en twee met uitspraakniveau C₁. Enkel fragmenten waarvoor de ITNA-beoordelaars het onderling eens waren over de inschaling, werden overwogen. Per niveau werden sprekers geselecteerd die zo dicht mogelijk bij elkaar lagen wat uitspraakbeheersing betreft, maar het is belangrijk om erop te wijzen dat sprekers nooit perfect equivalent zijn en dat er ook binnen eenzelfde niveau variatie is. Merk op dat uitspraak hier in navolging van de descriptorren in het ERK ruim gedefinieerd wordt. Uitspraak heeft hier dus niet uitsluitend betrekking op de articulatie van klanken, maar ook op prosodische kenmerken en op verstaanbaarheid in het algemeen. De gemiddelde lengte van de fragmenten was 20,83 seconden ($SD = 1,83$).

5.1.2 *Attitudeschalen*

Er is weinig voorgaand onderzoek naar de perceptie van het functioneren van anderstaligen in het Vlaamse hoger onderwijs, of ruimer in het Nederlandse taalgebied, waarop we konden steunen voor het opstellen van de attitudeschalen. Daarom werd gestreefd naar een set schalen die een brede en diverse invulling geeft aan het concept 'gepercipieerd functioneren in het Vlaamse hoger onderwijs'. Daarbij werden zowel receptieve

2 De stemkwaliteit werd beoordeeld door een panel van taalprofessionals Nederlands ($N = 6$), aangevuld door enkele niet-gespecialiseerde moedertaalsprekers van het Belgisch Nederlands ($N = 3$).

als productieve vaardigheden meegenomen (bijvoorbeeld schalen 1 en 5 in Tabel 1). Ook werd interactie met zowel docenten als medestudenten verwerkt in de schalen (bijvoorbeeld schalen 3 en 2 in Tabel 1). Voor de omgang met medestudenten kijken we naar interactie binnen én buiten de onderwijscontext (cf. schalen 2 en 6 in Tabel 1). Tot slot is er ook een schaal voor de beoordeling van het algemene studiesucces van de spreker in het Vlaamse hoger onderwijs (cf. schaal 4 in Tabel 1). De schalen werden gebaseerd op input uit een focusgroepgesprek met enkele docenten en studenten in het hoger onderwijs waarin gepolst werd naar de aspecten van functioneren in het hoger onderwijs die deze stakeholders relevant leken voor niet-moedertalige studenten. Merk op dat het niet de bedoeling was om met de geselecteerde schalen de vaardigheden af te dekken die daadwerkelijk noodzakelijk zijn om succesvol te functioneren in het Vlaamse hoger onderwijs (voor een dergelijke oefening, zie Deygers et al. 2018a), maar wel om de perceptie van dat functioneren te capteren bij de doelgroep van deze studie. Het aantal schalen werd verder bewust beperkt om de duur van het experiment haalbaar te houden voor de deelnemers en zo uitval maximaal te vermijden. Tabel 1 geeft een overzicht van de schalen. Er werd gebruikgemaakt van 100-punt-Likertschalen in de vorm van een *slider scale* waarvan de eindpunten gelabeld waren als 'helemaal niet akkoord' en 'helemaal akkoord'.

5.1.3 Demografische vragenlijst

Vóór participanten aan het eigenlijke experiment begonnen, kregen zij enkele vragen om hun demografisch profiel en rol in het hoger onderwijs te bepalen. Zo werden gegevens verzameld over leeftijd, geslacht en moedertaal, en dienden deelnemers aan te geven of ze student of personeelslid waren. Studenten vulden ook in welke opleiding ze volgden. Aan personeelsleden werd gevraagd of zij lesgaven. Tot slot werd bij de participanten gepolst hoe frequent ze in contact kwamen met niet-moedertaalsprekers van het Nederlands.

5.2 Overzicht onderzoeksdesign

Om de perceptie van het functioneren van niet-moedertaalsprekers in het hoger onderwijs te onderzoeken, steunen we hier op het *speaker evaluation paradigm* (Lambert et al. 1960; Garrett 2010). Er werd geopteerd voor een verbal-guise-design (Ball & Giles 1982; Grondelaers & Van Gent 2019) waarbij deelnemers zes verschillende spraakopnames met uitspraakniveaus gaande van B1 tot C1 gepresenteerd kregen met de vraag de spreker van de fragmenten te beoordelen. De keuze voor een verbal-guise-design eerder

Tabel 1 Attitudeschalen en codes die gebruikt worden om in de resultatensectie naar de verschillende schalen te verwijzen

Schaal	Code
1 Ik denk dat deze persoon in staat is om een les te volgen in een bacheloropleiding.	Les
2 Ik denk dat deze persoon vlot zou kunnen samenwerken met medestudenten tijdens een groepswork.	Samenwerken
3 Ik denk dat deze persoon in staat is om vragen te stellen en te beantwoorden tijdens een les.	Vragen
4 Ik denk dat deze persoon succesvol kan zijn in zijn studies aan een Vlaamse universiteit of hogeschool.	Succesvol
5 Ik denk dat deze persoon in staat is een presentatie te geven in het kader van een les.	Presentatie
6 Ik denk dat deze persoon in staat is goede contacten te onderhouden met medestudenten buiten de les.	Contact

dan een *matched-guise-design*, waarbij een enkele spreker meerdere fragmenten produceert, werd gestuurd door de praktische onmogelijkheid om een spreker te vinden die op een authentieke manier de verschillende uitspraakniveaus kan realiseren. Bij een *matched-guise-design* zou het ook nodig geweest zijn om verschillende *fillers* toe te voegen aan het experiment om voor de deelnemers te verbergen dat ze dezelfde spreker meerdere keren aan het woord horen. Dit zou tot een bijzonder lang experiment geleid hebben, wat repercussies heeft voor drop-out en vermoeidheidseffecten. Om *confounding* tussen spreker en niveau te vermijden, werden twee sprekers en dus ook twee fragmenten per uitspraakniveau ingezet. We verwijzen in de rest van de tekst naar de fragmenten met de labels *B1a*, *B1b*, *B2a*, *B2b*, *C1a* en *C1b*, waarbij de eerste twee tekens het ERK-niveau aangeven en het laatste teken de twee sprekers per niveau uit elkaar houdt.

De manipulatie van uitspraakniveau gebeurde *within subject*: alle deelnemers kregen de zes geluidsfragmenten te horen. De fragmenten werden aangeboden in willekeurige volgorde om volgorde-effecten te vermijden. Een gekend gerelateerd probleem bij dit type sprekerevaluatie-experimenten (cf. Van Bree 1988; Rosseel et al. 2019) is dat de fragmenten steeds beoordeeld worden in vergelijking met wat de participant reeds gehoord heeft. Randomisatie van de fragmenten gaat dit probleem deels tegen, maar biedt geen oplossing voor het eerste fragment dat in het experiment altijd zonder vergelijkingspunt beoordeeld wordt. Om aan dit probleem tegemoet te komen, kregen onze deelnemers een reeks van drie korte fragmenten te horen vóór ze aan het eigenlijke experiment begonnen. Het ging daarbij om opnames met uitspraakniveau B2, B1 en C1 van andere sprekers, vrouwen met

gelijkaardige stemmen, en met dezelfde moedertaal als de experimentele stimuli. Aan de deelnemers werd gezegd dat deze fragmenten representatief waren voor wat ze zouden horen in het experiment. Op die manier konden de deelnemers hun verwachtingen als het ware kalibreren en werd de eerste experimentele stimulus niet ongecontextualiseerd beoordeeld.

Aan de deelnemers werd niet gezegd dat het om een taalattitudeonderzoek ging; ze kregen wel de informatie dat de onderzoekers hun indruk wilden kennen van het functioneren van niet-moedertaalsprekers in het Vlaamse hoger onderwijs in niet-taalgerelateerde opleidingen. Hoewel het ongebruikelijk is om veel informatie mee te geven aan deelnemers in een sprekerevaluatiestudie, achtten we het noodzakelijk dat de participanten voldoende geïnformeerd werden om hun oordeel te contextualiseren en zo de validiteit van het onderzoek te vrijwaren. We kunnen dan ook niet zeggen dat dit een indirecte attitudemeting is en moeten er rekening mee houden dat participanten mogelijk sociaal wenselijke antwoorden gaven.

5.3 Procedure

Deelnemers werden gerekruteerd via diverse kanalen (o.a. mailinglijsten, persoonlijk netwerk van de auteur en van ITNA-medewerkers van de UAntwerpen, UGent en KU Leuven) binnen zoveel mogelijk verschillende Vlaamse universiteiten en hogescholen. Het onderzoek werd online afgenomen via het enquêteringsplatform Qualtrics. Deelname duurde ongeveer 10 minuten. Participanten werden niet vergoed voor hun deelname. Vóór ze aan het experiment konden beginnen, moesten de deelnemers een korte audiotest doen om na te gaan of het geluid van hun computer aanstond en zo te garanderen dat ze de geluidsfragmenten in de sprekerevaluatietask goed konden beluisteren.

5.4 Participanten

In totaal vulden 195 personeelsleden en studenten uit Vlaamse hogescholen en universiteiten het onderzoek volledig in. De gegevens van 4 deelnemers werden uitgesloten uit de analyses, omdat deze participanten aangaven geen moedertaalsprekers van het Nederlands te zijn. De hier gerapporteerde analyses werden dus uitgevoerd op een sample van 191 participanten: 125 vrouwen, 65 mannen en 1 persoon met een andere genderidentiteit. Iets meer dan een derde van de deelnemers zijn studenten ($N = 72$). Zij komen uit een brede waaier aan opleidingen, zowel professionele als academische bachelors, en masteropleidingen. Precies de helft van de studenten ($N = 36$) volgt een taalgerelateerde opleiding (bijvoorbeeld Taal- en Letterkunde, Toegepaste Taalkunde, Bedrijfscommunicatie, Meertalige Communicatie).

De groep personeelsleden ($N = 119$) is eveneens divers en bevat lesgevend personeel uit academische en professionele opleidingen naast medewerkers met een functie binnen het onderzoek of de ondersteunende diensten van de onderwijsinstellingen. In de analyse maken we verder geen onderscheid tussen verschillende subcategorieën van personeelsleden. Hoewel we niet pretenderen dat dit sample volledig representatief is voor de studenten- en personeelspopulatie in het Vlaamse hoger onderwijs, menen we dat het toch een mooie doorsnede geeft van toekomstige gesprekspartners van anderstalige kandidaat-studenten in de Vlaamse hogescholen en universiteiten.

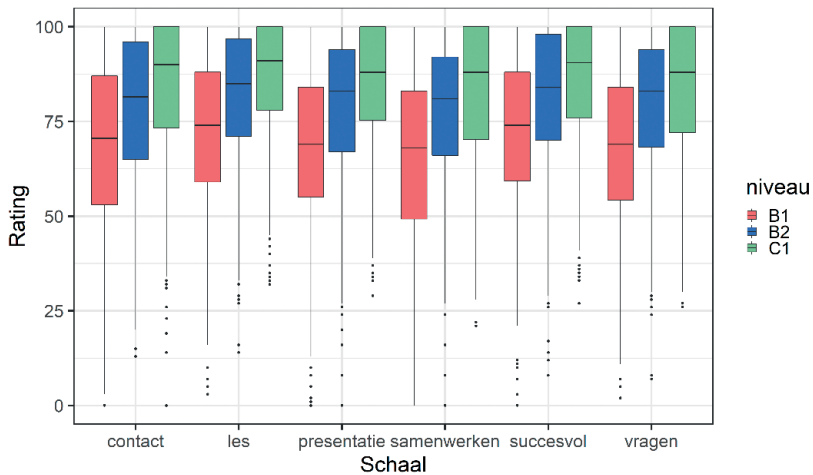
5.5 Analyse

Alle analyses in deze paper werden uitgevoerd in R (R Core Team 2019). De attitudedata werden geanalyseerd met behulp van lineaire *mixed effects*-regressies. Daarvoor is het *lme4*-pakket gebruikt (Bates et al. 2015). Verder steunt de analyse op de packages *ggplot2* (Wickham 2016), *MuMIn* (Barton 2020), *emmeans* (Lenth 2019), *ggeffects* (Lüdtke 2018), *dplyr* (Wickham et al. 2019), *effects* (Fox 2003; Fox & Weisberger 2019) en *psych* (Revelle 2019). Een gedetailleerde beschrijving van de modelbouw en randomeffectstructuur wordt gegeven in paragraaf 6.2.

6. Resultaten en discussie

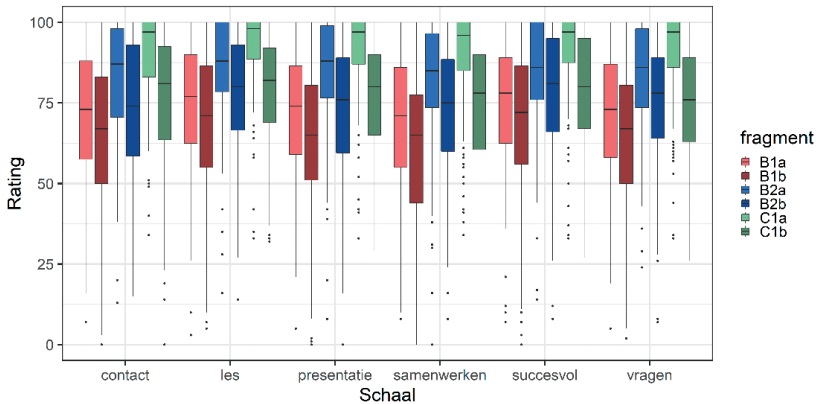
6.1 Descriptieve analyse: algemene inschatting functioneren per niveau

Algemeen gesproken schatten de deelnemers het functioneren van de Lx-studenten positief in (zie Figuur 1). Zelfs voor de B1-fragmenten, het niveau dat onder de minimumvereiste voor de opleidingen in het Vlaamse hoger onderwijs zit, liggen de gemiddelde scores op de 100-punt-attitudeschalen tussen $M = 65.3$ ($SD = 22.5$ voor de schaal *In staat zijn samen te werken met studiegenoten*) en $M = 71.8$ ($SD = 21.6$ voor de schaal *Algemeen succes in het hoger onderwijs*). Merk op dat een score van 0 hier overeenkomt met het antwoord 'helemaal niet eens' en 100 met een antwoord 'helemaal eens' als reactie op een positief geformuleerde stelling over het functioneren van de anderstalige. Voor het B2-niveau liggen die gemiddelde scores al hoger: van $M = 76.8$ ($SD = 20$ voor de schaal over *Samenwerking*) naar $M = 81.5$ ($SD = 17.3$ voor de schaal over *In staat zijn om les te volgen*). De gemiddelde scores voor het C1-niveau situeren zich tussen $M = 82.3$ ($SD = 19.1$ voor de schaal over *Samenwerking*) en $M = 85.5$ ($SD = 16.2$ voor de schaal over *Les volgen*).

Figuur 1 Boxplots van de scores per ERK-niveau en per antwoordschaal. Hoe hoger de rating hoe positiever het functioneren wordt ingeschat

Deze beschrijvende samenvatting van de resultaten toont drie opmerkelijke zaken. Ten eerste zien we dat het gepercipieerde functioneren van de Lx-studenten zeer goed is. Voor het C1-niveau hoeft dat niet echt te verbazen: dat ligt boven het vereiste toegangsniveau in veel opleidingen. De resultaten voor het B2-niveau stroken echter niet met de hypothese die we formuleerden bij OV1. Hoewel we op basis van internationaal onderzoek naar niet-moedertalige accenten eerder negatieve beoordelingen verwachtten, blijkt het B2-niveau goed te scoren en strookt het vereiste toegangsniveau in het hoger onderwijs dus gemiddeld genomen met het aanvoelen van toekomstige gesprekspartners. Wat ook onverwacht is, is dat zelfs B1-sprekers relatief hoog ingeschat worden, terwijl dat niveau volgens de toegangsvereiste niet voldoet. Daarvoor kunnen drie mogelijke verklaringen ingeroepen worden. Vooreerst moeten we er rekening mee houden dat dit experiment een eerder directe attitudebevraging inhield (zie paragraaf 5.2). Een zekere mate van sociale wenselijkheid in de antwoorden kan dan ook verwacht worden. Verder benadrukken we dat enkel het uitspraakniveau gemanipuleerd werd in deze fragmenten. De grammaticale en lexicale beheersing werd constant gehouden op het hogere B2-niveau en grammaticale of lexicale fouten werden geweerd. Het zou dus kunnen dat de relatief goede scores voor de B1-fragmenten te danken zijn aan de foutloze grammatica en het correct woordgebruik in de fragmenten. Verder onderzoek is nodig om de relatieve bijdrage van andere taalcomponenten in kaart te brengen. Een derde mogelijkheid is dat de hoge scores toe te schrijven zijn aan het feit dat

Figuur 2 Boxplots van de scores per stimulusfragment en per antwoordschaal. Hoe hoger de rating hoe positiever het functioneren wordt ingeschat

ons experiment attitudes tegenover actieve taalbeheersing meet. Uit Deygers et al. (2018a) blijkt dat docenten goede passieve taalkennis belangrijker vinden dan actieve voor studenten die willen starten in het hoger onderwijs. Mogelijk zijn de participanten dus milder voor onze anderstalige sprekers, omdat ze actieve taalkennis beoordelen en die minder cruciaal wordt geacht.

Een tweede vaststelling is dat de scores voor gepercipieerd functioneren gestaag omhoog gaan wanneer het uitspraakniveau stijgt. Daarbij moet wel een belangrijke nuancering gemaakt worden. Als we de niveaus uit Figuur 1 uitsplitsen in individuele fragmenten, zien we dat er, zeker voor niveaus B2 en C1, enige variatie is tussen de individuele fragmenten (cf. Figuur 2). Op zich is deze variatie niet onverwacht: hoewel sprekers met een gelijke L1 werden gerekruteerd, ze van hetzelfde geslacht zijn en een gelijkaardige stem hebben, gaat het nog altijd om verschillende sprekers en is het mogelijk dat de participanten anders reageerden op de idiosyncratische aspecten van de verschillende stemmen. Verder is er bij de ERK-niveaus ook binnen elk niveau nog ruimte voor variatie. Desalniettemin vallen de relatief lagere scores voor het C1b-fragment op. Wat deze scores verklaart en waarom de participanten hier het oordeel van de professionele examinatoren niet lijken te volgen, is niet helemaal duidelijk. We bespreken de verschillen tussen de ERK-niveaus en de individuele fragmenten die deze niveaus representeren in het experiment verder in paragraaf 6.2, waar de scores statistisch gemodelleerd worden.

Ten derde valt op dat de reacties op de zes schalen die deel uitmaakten van het experiment zeer gelijklopend zijn. Figuren 1 en 2 tonen dat de participanten maar weinig onderscheid maken in hun oordelen afhankelijk

van het aspect van functioneren in het hoger onderwijs waar de schalen op inzoomen. In de volgende paragraaf gaan we daar verder op in.

6.2 Regressieanalyse van de attitudescore

De zes attitudeschalen werden voor het vervolg van de analyse gestandaardiseerd en vervolgens samengenomen tot één maat voor het gepercipieerde functioneren in het hoger onderwijs door het gemiddelde te berekenen van de zes scores. We zullen naar deze gecombineerde variabele verwijzen als de attitudescore. Vóór de individuele schalen werden samengenomen, werd eerst de interne consistentie van de vragenlijst gecontroleerd. Cronbach's alfa werd berekend voor de schalen per fragment. Telkens bedroeg de gestandaardiseerde alfa minstens 0.95, wat wijst op een zeer hoge interne consistentie van de vragenlijst. Vervolgens werd ook gecontroleerd op onderliggende dimensies via factoranalyse, maar die bleken niet aanwezig te zijn. De zes attitudeschalen blijken dus duidelijk hetzelfde construct te meten.

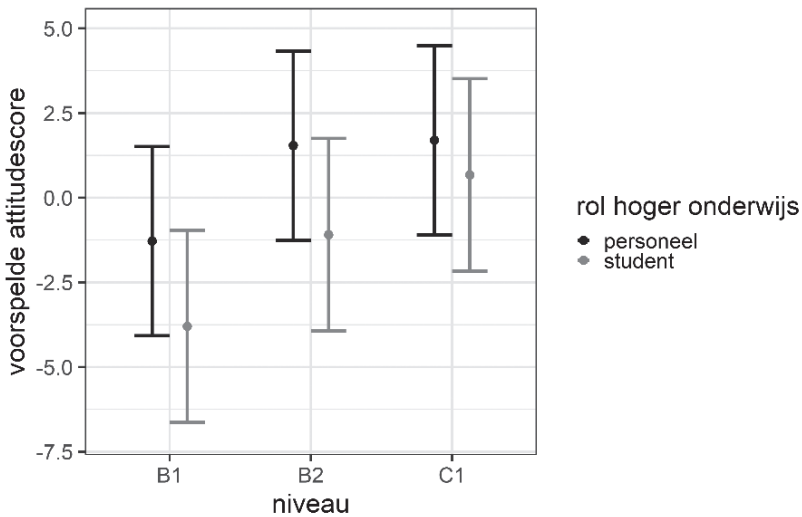
Om de verschillen in gepercipieerd functioneren in het hoger onderwijs tussen de ERK-niveaus verder te bestuderen en na te gaan of het profiel van de toekomstige gesprekspartner daarbij een rol speelt, werd een *mixed-effects*-lineaire-regressie uitgevoerd. Daarbij was de gecombineerde attitudeschaal de afhankelijke variabele. Als *fixed factors* werden ERK-niveau (NIVEAU: B1 vs. B2 vs. C1), de rol van de participant in het hoger onderwijs (ROL HOGER ONDERWIJS: student vs. personeel) en de frequentie waarmee de participant contact heeft met niet-moedertaalsprekers van het Nederlands (FREQUENTIE CONTACT: nooit of bijna nooit (minder dan keer per maand) vs. af en toe (ongeveer één keer per maand) vs. vaak (minstens één keer per week)) opgenomen. Ook interacties tussen NIVEAU en ROL HOGER ONDERWIJS en tussen NIVEAU en FREQUENTIE CONTACT werden toegevoegd. In navolging van Barr et al. (2013) werd geopteerd voor een maximale *random-effects*-structuur met *random intercepts* voor DEELNEMER en STIMULUSFRAGMENT, een *random slope* voor NIVEAU bij DEELNEMER, en een *random slope* voor ROL HOGER ONDERWIJS en voor FREQUENTIE CONTACT bij STIMULUSFRAGMENT. Omdat dit model niet convergeerde, werd deze structuur stapsgewijs gereduceerd tot een model met enkel een *random intercept* voor DEELNEMER en STIMULUSFRAGMENT. De marginale R^2 van het model, een maat voor de variantie verklaard door de *fixed effects*, is 0.16. De conditionele R^2 geeft aan dat de variantie verklaard door het gehele model 0.74 is. De VIF-scores wijzen niet op problemen met multicollineariteit. De uitkomst van het model wordt samengevat in Appendix A.

Een Anova van het hierboven beschreven regressiemodel leert dat ROL HOGER ONDERWIJS, de interactie van ROL HOGER ONDERWIJS en ERK-NIVEAU,

Tabel 2 Anova van geneste regressiemodellen met afhankelijke variabele attitudescore gerapporteerd in Appendix A. Significantiecodes: 0 **/ 0.001 ***/ 0.01 **/ 0.05 */ 0.1 ' ' 1**

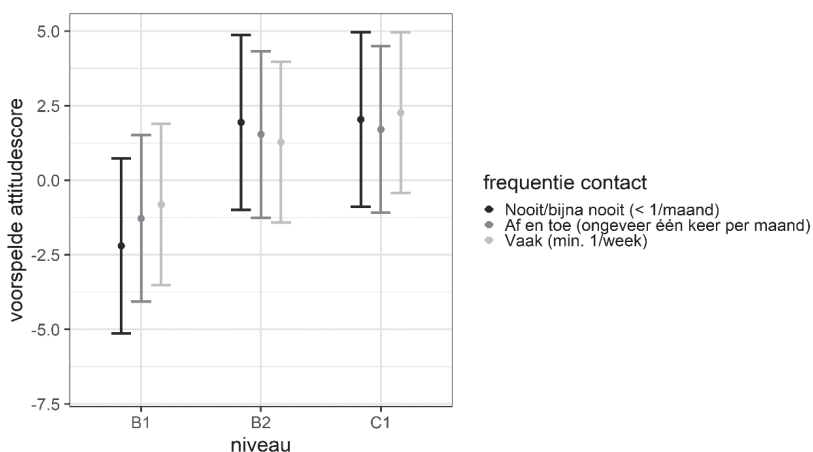
Variabele	Chi ²	Df	p-waarde	Significantie
ROL HOGER ONDERWIJS	14.90	1	< 0.001	***
FREQUENTIE CONTACT	0.30	2	0.86	
NIVEAU	4.41	2	0.11	
ROL HOGER ONDERWIJS X NIVEAU	21.25	2	< 0.001	***
FREQUENTIE CONTACT X NIVEAU	18.77	4	< 0.001	***

en de interactie van ROL HOGER ONDERWIJS en ERK-NIVEAU significant bijdragen tot het model (zie Tabel 2). Aangezien de variabele ROL HOGER ONDERWIJS betrokken is bij een interactie, bespreken we het hoofdeffect niet afzonderlijk (Baayen 2008: 166). De interacties behandelen we verder aan de hand van Figuren 3 en 4 die respectievelijk de voorspelde ATTITUDESORE weergeven voor studenten en personeelsleden per ERK-niveau, en voor de verschillende frequenties van contact met niet-moedertaalsprekers per niveau en aan de hand van Tukey-post-hoc tests (zie Appendix B). Die laatste geven aan dat studenten significant negatiever zijn dan docenten en medewerkers over het functioneren van de Lx-studenten voor niveaus B₁ en B₂, al gaat het om een eerder klein verschil (zie Appendix B). Voor het C₁ niveau zien we hetzelfde patroon, maar mist het verschil net de conventionele grens voor significantie van $p = .05$ ($t = 1.78, p < .08$). Voor zowel personeel als studenten bleken de Tukey-contrasten tussen de ERK-niveaus niet significant te verschillen, maar de resultaten vertonen wel een trend waarbij de afstand in de perceptie van de Lx-studenten het grootst is tussen het B₁- en B₂-niveau, en het verschil tussen het B₂- en het C₁-niveau een stuk kleiner. De variatie tussen de individuele fragmenten lijkt in dat laatste geval sterker dan de variatie tussen de niveaus. Verder geeft Tukeytesting geen significante verschillen voor de verschillende frequentiegraden per ERK-niveau, noch tussen de ERK-niveaus per frequentiegraad. De trend die we daar zien, is er een waarbij het verschil tussen B₁ en B₂/C₁ sterker is voor participanten die nooit of zelden contact hebben met moedertaalsprekers. Wie af en toe of regelmatig contact heeft, maakt een minder groot onderscheid tussen niveaus B₁ en B₂/C₁ in de beoordeling van het functioneren. Degenen die zeker wekelijks in contact komen met anderstaligen lijken daarenboven een verschil te maken in hun functioneringsbeoordeling tussen de twee hogere niveaus, B₂ en C₁.

Figuur 3 Voorspelde waarden ATTITUDESORE voor de interactie tussen ERK-NIVEAU en de ROL VAN DE DEELNEMERS IN HET HOGER ONDERWIJS met 95%-betrouwbaarheidsinterval

De regressieanalyse levert ons dus drie belangrijke inzichten met betrekking tot OV2 en OV3. Ten eerste is er een duidelijke, zij het niet statistisch significante, trend dat hoe hoger het uitspraakniveau is, hoe hoger de participanten het functioneren van de spreker inschatten. Het grootste verschil zit hierbij tussen B1 en B2: het B1-niveau wordt duidelijk lager beoordeeld dan het B2- en C1-niveau. We zouden dus voorzichtig kunnen stellen dat de cesuur die bij het toegangsbeleid in het hoger onderwijs wordt gelegd, weerspiegeld is in de beoordeling van onze deelnemers. Vervolgens zien we dat studenten en personeel anders oordelen over Lx-sprekers: studenten schatten de sprekers lager in dan personeelsleden en dat vooral op het B1- en B2-niveau. Wat het strengere oordeel van studenten verklaart, is niet meteen duidelijk en vraagt om bijkomend onderzoek. Een mogelijke piste is om via kwalitatief onderzoek na te gaan aan welke aspecten van functioneren in het hoger onderwijs deze groepen voornamelijk belang hechten. Ten derde blijkt ook ervaring met anderstaligen de beoordelingen enigszins te sturen: op B1-niveau zien we een trend waarbij deelnemers met weinig contact met anderstaligen hun functioneren lager inschatten. Die trend is niet meer aanwezig voor het B2- en C1-niveau. Deze resultaten liggen in de lijn van de verwachting, aangezien voorgaand onderzoek al wees op de link tussen taalattitudes tegenover niet-moedertaalsprekers en vertrouwdheid met deze sprekers en hun achtergrond (bijvoorbeeld Lindemann 2003; Mettwie & Janssens 2007).

Figuur 4 Voorspelde waarden ATTITUDESORE voor de interactie tussen ERK-NIVEAU en de FREQUENTIE VAN CONTACT MET NIET-MOEDERTAALSPREKERS van de participanten met 95%-betrouwbaarheidsinterval

Tot slot werd er nog een tweede regressiemodel gebouwd om na te gaan of de studierichting van de student-participanten bepalend was voor hun perceptie van het functioneren van Lx-studenten in het hoger onderwijs. Daarvoor maakten we een onderscheid tussen studenten in ‘talige’ studierichtingen, zoals Toegepaste Taalkunde, Taal- en Letterkunde, Vertalen of Tolken, en studenten uit andere opleidingen. De procedure voor het bouwen van dit model was identiek aan die beschreven voor het algemene model, met de uitzondering dat de dataset voor dit model beperkt werd tot deelnames van studenten. De taalstudenten bleken Lx’ers niet anders te beoordelen dan hun collega-studenten uit niet-talige studierichtingen.

7. Conclusie

Dit onderzoek bestudeerde het gepercipieerde functioneren van anderstalige kandidaat-studenten in het Vlaamse hoger onderwijs aan de hand van een sprekerevaluatie-experiment. Potentiële gesprekspartners van dergelijke studenten beoordeelden sprekers met drie verschillende uitspraakniveaus: B2, het vereiste niveau voor de meeste opleidingen, en het niveau daaronder (B1) en daarboven (C1). De resultaten tonen dat deze Lx-sprekers over het algemeen eerder positief worden beoordeeld door studenten en personeelsleden (docenten en medewerkers). Er zit ook een stijgende trend in de functioneringsbeoordelingen: hoe hoger het uitspraakniveau, hoe hoger de beoordeling. Dat

laatste suggereert dat het onderscheid dat professionele beoordelaars maken tussen de niveaus ook voor leken herkenbaar is. Wel moeten we opmerken dat er niet enkel *tussen* niveaus, maar ook *binnen* niveaus verschillen in beoordelingen genoteerd werden. Verder zien we dat er een groter verschil zit tussen de beoordelingen van B1- en B2-sprekers dan tussen die van B2- en C1-sprekers. Het toegangsbeleid in het Vlaamse hoger onderwijs, dat de cesuur legt tussen B1 en B2, lijkt hier dus te stroken met de perceptie van studenten en personeel. Tot slot toont ons onderzoek dat het profiel van de participanten een impact heeft op hun beoordeling. Medestudenten zijn strenger in hun beoordeling van anderstalige kandidaat-studenten dan personeelsleden. Ook blijkt de frequentie waarmee iemand contact heeft met Lx-sprekers een impact te hebben op de inschatting van het functioneren van die sprekers. Wel dient opgemerkt te worden dat het in beide gevallen om bescheiden effecten gaat.

Een aantal beperkingen in deze studie maakt dat we de resultaten met de nodige voorzichtigheid moeten interpreteren. Zo zijn de oordelen van de participanten gebaseerd op zeer korte fragmenten. Ook is het onderzoek beperkt tot mondelinge taalbeheersing. Taalbeheersing heeft uiteraard veel meer facetten dan spreekvaardigheid en, zoals in paragraaf 6.1 aangehaald werd, is het aannemelijk dat de focus op (uit)spraak een impact had op de uitkomst van de studie.

De perceptie van niet-moedertalig Nederlands kan nog met tal van andere invalshoeken onderzocht worden. Zo werd uitspraak in deze studie holistisch benaderd, in navolging van de ERK-descriptoren. Het zou echter interessant zijn om in toekomstig onderzoek de bijdrage van individuele uitspraakaspecten, zoals intonatie of de realisatie van individuele klanken, te bestuderen. Een dergelijke aanpak zou bijvoorbeeld ook een verklaring kunnen bieden voor de verschillen tussen fragmenten van eenzelfde ERK-niveau die we vaststelden in ons experiment. Daarnaast kan onderzoek voeren met stimulusfragmenten die variëren in niveau voor andere taalcomponenten, zoals lexicon of grammatica een beter inzicht bieden in de relatieve bijdrage van deze componenten aan taalattitudevorming, wat een bijdrage voor de sociolinguïstische theorie zou zijn. Een replicatie met sprekers met een andere L1 is nodig om de generaliseerbaarheid van de resultaten na te gaan.

Een positief besluit uit deze studie is dat er een zekere openheid blijkt te zijn tegenover niet-moedertalige spraak. Medestudenten en personeelsleden lijken niet van de overtuiging uit te gaan dat een Lx-accent een al te grote impact heeft op studiesucces of comfortabele interactie tijdens de studie. Toch tonen de resultaten ook dat appreciatie stijgt naarmate de uitspraak verbetert. Het blijft dus belangrijk om in vreemdetaalonderwijs voldoende aandacht te besteden aan uitspraaktraining. De volgende vraag is dan of

potentiële gesprekpartners van anderstalige kandidaat-studenten even mild zijn tegenover niet-moedertalige lexicale en grammaticale variatie.

Dankwoord

Graag bedank ik collega's Ines Blomme en Annelies Nordin (KU Leuven), Sarah De Paepe en Catherine Verguts (UGent), Sabine Steemans (UAntwerpen), en Ann Vlasselaers (KU Leuven Campus Brussel) voor hun hulp bij het opzetten van deze studie, hun werk bij het creëren van de stimuli en het inschalen van de geluidsfragmenten. Ook gaat mijn dank uit naar de NT2-studenten van KU Leuven en UGent die met veel geduld en bereidwilligheid hebben meegewerkt aan de geluidsopnames, en vanzelfsprekend ook naar de deelnemers aan het experiment.

Referenties

- Baayen, R. H. (2008). *Analyzing linguistic data. A practical introduction to statistics using R*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ball, P. & H. Giles (1982). Speech style and employment selection: The matched-guise technique. In: G. M. Breakwell, H. Foot & R. Gilmour (red.), *Social psychology: A practical manual*. Londen: Macmillan, 101-122.
- Barr, D. J., R. Levy, C. Scheepers & H.J. Tily (2013). Random effects structure for confirmatory hypothesis testing: Keep it maximal. *Journal of memory and language* 68, 255-278.
- Barton, K. (2020). *MuMIn: Multi-Model Inference. R package version 1.43.17*. <<https://CRAN.Rproject.org/package=MuMIn>>
- Bates, D., M. Maechler, B. Bolker & S. Walker (2015). Fitting Linear Mixed-Effects Models Using lme4. *Journal of Statistical Software* 67, 1-48.
- Boyd, S. (2003). Foreign-born teachers in the multilingual classroom in Sweden: The role of attitudes to foreign accent. *International journal of bilingual education and bilingualism* 6, 283-295.
- Bree, Van, C. (1988). Oordelen van standaardtaal-, dialect- en sociolectspreker over standaardtaalvariëteiten, dialecten en sociolecten. *Leuvense bijdragen* 77, 1-42.
- Brennan, E. M. & J. S. Brennan (1981). Accent scaling and language attitudes: Reactions to Mexican American English speech. *Language and speech* 24, 207-221.
- Cuvelier, P. (2007). Standaardnederlands, tussentaal en dialect in Antwerpen. De perceptie van jonge moedertaalsprekers en taalleerders. In: D. Sandra, R.

- Rymenans, P. Cuvelier & P. Van Petegem (red.), *Tussen taal, spelling en onderwijs. Essays bij het emeritaat van Frans Daems*. Gent: Academia Press, 39-58.
- Deprez, K. & Y. Persoons (1984). On the ethnolinguistic identity of Flemish high school students in Brussels. *Journal of language and social psychology* 3, 273-296.
- Dewaele, J.-M. (2018). Why the Dichotomy 'L1 Versus LX User' is Better than 'Native Versus Non-native Speaker'. *Applied Linguistics* 39, 236-240.
- Deygers, B. & M. Malone (2019). Language assessment literacy in university admission policies, or the dialogue that isn't. *Language testing* 36, 347-368.
- Deygers, B., K. Van den Branden & K. Van Gorp (2018a). University entrance language tests : A matter of justice. *Language testing* 35, 449-476.
- Deygers, B., B. Zeidler, D. Vilcu & C. Carlsen (2018b). One framework to unite them all? Use of the CEFR in European university entrance policies. *Language assessment quarterly: Language tests for academic enrolment and the CEFR* 15, 3-15.
- Doeleman, R. (1998). *Native reactions in nonnative speech* (Studies in multilingualism. Vol. 13). Tilburg: Tilburg University Press.
- Dragojevic, M., H. Giles, A.-C. Beck & N. T. Tatum (2017). The fluency principle: Why foreign accent strength negatively biases language attitudes. *Communication monographs* 84, 385-405.
- Edwards, J. (1982). Language attitudes and their implications among English speakers. In: E. B. Ryan & H. Giles (red.), *Attitudes toward language variation: Social and applied contexts*. London: Edward Arnold, 20-33.
- Foulkes, P. (2010). Exploring social-indexical knowledge: A long past but a short history. *Laboratory phonology* 1, 5-39.
- Fox, J. (2003). Effect Displays in R for Generalised Linear Models. *Journal of Statistical Software* 8, 1-27.
- Fox, J. & S. Weisberg (2019). *An R Companion to Applied Regression* (3de ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fuertes, J. N., W. Gottdiener, H. Martin, T.C. Gilbert & H. Giles (2012). A meta-analysis of the effects of speakers' accents on interpersonal evaluations. *European journal of social psychology* 42, 120-133.
- Garrett, P. (2010). *Attitudes to language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giles, H. (1970). Evaluative reactions to accents. *Educational review* 22, 211-227.
- Gluszek, A. & J.F. Dovidio (2010). The way they speak: A social psychological perspective on the stigma of nonnative accents in communication. *Personality and social psychology review* 14, 214-237.
- Grondelaers, S., P. van Gent & R. van Hout (2015). Is Moroccan-flavoured Standard Dutch standard or not? On the use of perceptual criteria to determine the limits of standard languages. In: A. Prikhodkine & D. R. Preston (red.), *Responses to language varieties: Variability, processes and outcomes*. Amsterdam: Benjamins, 191-218.

- Grondelaers, S., R. van Hout & P. van Gent (2016). Destandardization is not de-standardization. Revising standardness criteria in order to revisit standard language typologies in the Low Countries. *Taal en tongval* 68, 119-149.
- Grondelaers, S. & P. van Gent (2019). How “deep” is Dynamism? Revisiting the evaluation of Moroccan-flavored Netherlandic Dutch. *Linguistics vanguard* 5, 20180011.
- Grondelaers S, D. Speelman, C. Lybaert & P. van Gent (2020). Getting a (big) data-based grip on ideological change. Evidence from Belgian Dutch. *Journal of linguistic geography* 8, 49-65.
- Hendriks, B., F. van Meurs & E. de Groot (2017). The effects of degrees of Dutch accentedness in ELF and in French, German and Spanish. *International journal of applied linguistics* 27, 44-66.
- Hendriks, B., F. van Meurs, A.-K. Reimer (2018). The evaluation of lecturers' nonnative-accented English: Dutch and German students' evaluations of different degrees of Dutch-accented and German-accented English of lecturers in higher education. *Journal of English for academic purposes* 34, 28-45.
- Hosoda, M., E. Stone-Romero & J. Walter (2007). Listeners' Cognitive and Affective Reactions to English Speakers with Standard American English and Asian Accents. *Perceptual and motor skills* 104, 307-326.
- Hosoda, M. & E. Stone-Romero (2010). The effects of foreign accents on employment-related decisions. *Journal of managerial psychology* 25, 113-132.
- Jacobs, C., S. Marzo & E. Zenner (2021). Sociale betekenis en taalvariatie in luisterverhalen voor Vlaamse kinderen. *Nederlandse taalkunde* 26, 79-120.
- Jongenburger, W. (2002). Taal is macht. Over taalattitudes in de multiculturele samenleving. In: H. Bennis, G. Extra, P. Muysken & J. Nortier (red.), *Een buurt in beweging. Talen en culturen in het Utrechtse Lombok en Transvaal*. Amsterdam: Aksant, 141-154.
- Lambert, W. E., R.C. Hodgson, R.C. Gardner & S. Fillenbaum (1960). Evaluational reactions to spoken languages. *The journal of abnormal and social psychology* 60, 44-51.
- Lenth, R. (2019). *emmeans: Estimated Marginal Means, aka Least-Squares Means*. R package version 1.3.5.1. <<https://CRAN.R-project.org/package=emmeans>>
- Lev-Ari, S. & B. Keysar (2010). Why don't we believe non-native speakers? The influence of accent on credibility. *Journal of experimental social psychology* 46, 1093-1096.
- Lindemann, S. (2003). Koreans, Chinese or Indians? Attitudes and ideologies about nonnative English speakers in the United States. *Journal of sociolinguistics* 7, 348-364.
- Lindemann, S. (2005). Who speaks “broken English”? U.S. undergraduates' perceptions of nonnative English. *International journal of applied linguistics* 15, 187-212.
- Lippi-Green, R. (1994). Standard language ideology, and discriminatory pretext in the courts. *Language in society* 23, 163-198.

- Lippi-Green, R. (2012). *English with an accent* (2de ed.). London: Routledge.
- Lüdtke, D. (2018). ggeffects: Tidy Data Frames of Marginal Effects from Regression Models. *Journal of Open Source Software* 3, 772.
- Marzo, S. (2015). Exploring the social meaning of contemporary urban vernaculars: Perceptions and attitudes about Citetaal in Flanders. *International journal of bilingualism* 20, 501-521.
- Mettewie, L. & R. Janssens (2007). Language use and language attitudes in Brussels. In: D. Lasagabaster & Á. Hugueta (red.), *Multilingualism in European bilingual contexts: Language use and attitudes*. Clevedon/Buffalo/Toronto: Multilingual Matters, 117-251.
- Nederlandse Taalunie (2018). *Gemeenschappelijk Europees referentiekader voor moderne vreemde talen: leren, onderwijzen, beoordelen. Supplement met nieuwe descriptoren*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.
- Nejjari, W., M. Gerritsen, M. Van Der Haagen & H. Korzilius. (2012). Responses to Dutch-accented English. *World Englishes* 31, 248-267.
- Nejjari W, M. Gerritsen, R. van Hout & B. Planken (2020). Where does a 'foreign' accent matter? German, Spanish and Singaporean listeners' reactions to Dutch-accented English, and standard British and American English accents. *PLoS ONE* 15, e0231089.
- Nortier, J. & M. Dorleijn (2008). A Moroccan accent in Dutch: A sociocultural style restricted to the Moroccan community? *International journal of bilingualism* 12, 125-142.
- Pantos, A. J. & A.W. Perkins (2012). Measuring implicit and explicit attitudes toward foreign accented speech. *Journal of language and social psychology* 32, 3-20.
- Purnell, T., W. Idsardi & J. Baugh (1999). Perceptual and phonetic experiments on American English dialect identification. *Journal of language and social psychology* 18, 10-30.
- R Core Team (2019). *R: A language and environment for statistical computing*. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, <<https://www.R-project.org>>.
- Revelle, W. (2019) *psych: Procedures for Personality and Psychological Research*. R package version 1.9.12, <https://CRAN.R-project.org/package=psych>.
- Rosseel, L., D. Speelman & D. Geeraerts (2019). The relational responding task (RRT): A novel approach to measuring social meaning of language variation. *Linguistics vanguard* 5, 20180012.
- Ryan, E. B., M.A. Carranza & R.W. Moffie (1977). Reactions toward varying degrees of accentedness in the speech of Spanish-English bilinguals. *Language and speech* 20, 267-273.
- Squires, L. (2013). It don't go both ways: Limited bidirectionality in sociolinguistic perception. *Journal of sociolinguistics* 17, 200-37.
- Todd, W.R. & P. Pojanapunya (2009). Implicit attitudes towards native and non-native speaker teachers. *System* 37, 23-33.

Wickham, H. (2016). *ggplot2: Elegant Graphics for Data Analysis*. New York: Springer.

Wickham, H., R. François, L. Henry & K.I Müller (2019). *dplyr: A Grammar of Data Manipulation*. R package version 0.8.3, <<https://CRAN.R-project.org/package=dplyr>>.

Appendix A: Overzicht *fixed effects* regressieanalyse met afhankelijke variabele ATTITUDESORE

Variabele	Waarde	N	Geschatte coëfficiënt	Std-fout	t	p
(Intercept)			-1.28	1.42	-0.90	.42
ROL HOGER ONDERWIJS	Personeel	714	<i>referentiewaarde</i>			
	Student	432	-2.52	0.58	-4.35	< .001
FREQUENTIE CONTACT	Af en toe (ong. 1 / maand)	336	<i>referentiewaarde</i>			
	Nooit/bijna nooit (< 1/maand)	216	-0.92	0.81	-1.13	.26
	Vaak (min. 1/week)	594	0.47	0.63	0.74	.46
NIVEAU	B1	382				
	B2	382	2.82	1.89	1.49	.23
	C1	382	2.98	1.89	1.57	.21
ROL HOGER ONDERWIJS X NIVEAU	Personeel x B1	238	<i>referentiewaarde</i>			
	Student x B2	144	-0.11	0.39	-0.29	.77
	Student x C1	144	1.49	0.39	3.84	< .001
FREQUENTIE CONTACT X NIVEAU	Af en toe (ong. 1 / maand) x B1	112	<i>Referentiewaarde</i>			
	Nooit/bijna nooit (< 1/maand) x B2	72	1.32	0.55	2.42	.02
	Vaak (min. 1/week) x B2	198	-0.73	0.43	-1.72	.09
	Nooit/bijna nooit (< 1/maand) x C1	72	1.26	0.55	2.3	.02
	Vaak (min. 1/week) x C1	198	0.09	0.43	0.22	.83

Appendix B: Posthoc-Tukey-test voor de interactie tussen ROL HOGER ONDERWIJS en

NIVEAU

Verschil attitudescore personeel vs. student				
Niveau	Geschatte coëfficiënt	df	t	p
B1	2.52	257	4.35	<.001
B2	2.63	257	4.55	<.001
B3	1.03	257	1.78	.076